

Ekkor *kiderült*, hogy Bárány Dezső
Miniszterelnökkel egy *főördög* beszél.
És angolul beszél.

Nem zavarjuk a kitünő tudóst álmában, ahol csutakszarvas diplomatákkal és fő-főördögökkel értekeznek. Csak annyit jegyzünk meg, hogy az akadémiai tagság nem tehetség-konzerváló intézmény és hogy a prózai tudomány érdemes nap-számossai ezzel a tagsággal nem kaptak szabadjegyet a költészet birodalmába.

Az Akadémia pedig semmivel sem szolgált rá arra, hogy tekintélyét bírói ítéletekben formulázzák meg és hogy tagjainak munkáitairól becsületsértési pörök diszkusszióiból értesüljön. Széchenyi Magyar Tudományos Akadémiájának nevet hagyjuk ki a naiv fűzfapoéták kisedő játékaiból.

(Budapest.)

Garázdá Péter.

LIHEGŐ ERDŐK.

(FODOR JÓZSEF VERSKÖTETE.)

Ez a fiatal költő, aki valahonnan Erdélyből került Budapest körnegetébe, szinte legtisztább kikristályosodása annak a hatalmas és őszinte természet-kultusznak, mely letaszítva az elkalmárosodott civilizációt a bitortott trónról, önfeledt kétségbeeséssel hódol a főszabadító erdők és virányok nagyszerűségének. Képei, mintha valami ősemlekezésből táplálkoznának, szinte túláradó bőséggel buggyannak ki belőle, hogy mindent, ami benne még spirituális, esetleg misztikus, át meg átítassák a természet konkretizmusával. A gomolygó fellegettől az utolsó csiráig mindent magával hozott „falujából”, hogy ne szentségtelenítse be költészetét azokkal a formákkal és víziókkal, melyek a város közvetlen közelségének esetleg szűkszerű eredményei lehetnének.

Kétségkívül üdítőleg hat ránk ez a nagy imádat, amellyel Fodor a természetben csüng, különösen a kollektív líra megteremtésének kísérletezői után, de egy bizonyos fokon túl, a pikurális pompázások ellenére is, valahogyan egyoldalúnak érezzük ezt a költészetet. Kikapcsolódik mindenből, ami a ma emberének legegységesebb problémája, hogy zavartalanul robbantsa ki magából eksztázisát, melynek öncélúsága mögül csak itt-ott csillan ki az egyetemesség gondolata. Fodor semmiről sem akar tudni, ami a legnyugtalanabb képzelgésekre ragadtatja azokat, akik nem tudnak egy isteni gesztussal napirendre térni a dolgok khaotikus törvényszerűsége fölött. Minden sorát teletüzdelt villanásszerű látomásokkal, mintha így akarná saját magát narkotizálni. Képei pasztikusak s néha szinte megdöbbennek az olvasót, a túlsúlyosság azonban sokszor bántó s egy-egy verse valamilyen barokk-szoborra emlékeztet, melyen a ciráda, a díszítés elnyomja a főmotívumot. Mindent lát, lát s mert száműzte világából mindazt, ami a szabad természet mellett már szintén szerves része a ma emberének, a szakadatlan fa-, szőlő-, virág-, avar-, búzaföld- stb. hasonlatok, melyek minden versét csordulásig telítik, egy ilyen summás kötetben keresztül unalmasakká válnak. Fodorban az összabadság nem tud paganizmusná tüzesedni, sokkal individuálisabb, semhogy valami nagy etikus egység tudna belőle kisarjadni. A vers nála tökéletesen öncélú s a gondolat kötelező ereje valósággal birkózik a költő csapongó s mégis eléggé egy területen működő fantáziájával.

Érett nyaralk és sárga ősök táncolnak előttünk szakadatlanul, melyeket vastag ecsetvonásokkal, dús színezéssel vetít elénk a költő s mire a végére érünk, nem is tudjuk, hogy mit akart. Fodor festeni kitűnően tud, de a mai ember valahogyan mást is szeretne. Hitet, erőt akar meríteni abból, amit olvas, médiuma szeretne lenni a nagyobb szellem szuggesztivitásának. Fodor nem igehirdető s hivatásának gyakori hangoztatása után önkéntelenül is fölötlik bennünk a kérdés, hogy vajjon mi is az a plus, vagy ennek sejtetése, mely e nagy szó leírására jogosít? Tudjuk, hogy irtózik a kufár várostól, betűktől, melyek kiragadták üde környezetéből, tudjuk, hogy néha rútúnak érzi az életet s hogy néha áhítatosan borul a termőföldre, de mindezekből alig marad bennünk valami végérvényesen, mert csak a legrikkább esetben sikerül neki *pszichikai és zenei egységbe* fogni mondanivalóit. Formája még sok csiszolásra szorul. Néhol szétfolyó, mert szinte végnélküli mondatok követik egymást, máshol pedig s rendszerint ott, ahol zárkozottságra törekszik, laza s a rímelés technikájának sem egészen fölavatott mestere.

A föld hatalmas közelségét állandóan érzi s nagy erővel tör ki belőle a büszke vallomás:

Olyan föld vagyok, hogy érzem a
Bolygókat mozgató mágnesek
Erejét és a szülő Napot:
Mint az anyabarmot a meleg,
Testéből kiszakadt állatok: —
Tán még vérzik a Föld mély sebe,
Ott, ahonnan kiszakadtam én!
Olyan mai, egy vagyok vele!

Ha a városra gondol, a szípolozó nagyfőkére, lázongva fejezi ki megvetését *A paradicsomok és a kert* szimbólumával:

A paradicsomok: vörös
Zsarnokai a kertnek,
Dagadnak és nevetnek.
Minden vérét kiszítták,
Azért oly pirosak ők . . .

Majd megfeszítve izmait, melyek még a falu méhében edződtek acélosokká, szinte csúfondáros hangon kérdezi önmagától:

Micsoda nyomorult
Korcs, gyáva, férfiatlan
Emberek között vagyok én . . .

aztán így:

Mért kemény vagyok,
Mint tölgyeid, Erdély!

Nagy hivatás-hite néha Ady-féle harci pózokra készíti:

Üzenem a szemforgatóknak,
— — — — —

Aranykanállal semmit nyelő
Ködfalóknak

vagy:

Üzenem mind, akiknek fájok.
Hogy jöttem . . .

Fodor esetében ezek a kitételek talán nem is annyira aktuálisak, ő azonban mindenkivel szemben a kiuzsorázott föld szerepét vállalja magára s ez egyik oka annak, hogy számtalanszor hull önmagába, az egyedül ép, „rettenetes“ lélekbe:

Népeket érő lelkem visszahull
Magamba . . .

Küldetésében csak néha kételkedik s akkor szinte sajátmagát kínozza szeretné megszólaltatni isteni tartalmát:

Szeretnélek a tűzbe vetni:
Tán egyetlen jajba kisírnád; —
Szeretnélek kardélre vetni:
Tán egyetlen szóba megnyitnád; —
Szeretnélek nagyon átkozni:
Tán elhallgatni még se bírnád —
Oh, lelkem, lelkem, mit rádbíztak:
Hová tetted az Isten titkát?

Fodor József kétségkívül a legtehetségesebb fiatal költők közül való, aki már most is több, mint ígérlet s ha egyszer sikerül magát kivonnia a kritikusok dogmatizmusa alól, akik sok spontán megnyilatkozást szelidítenek a maguk szürkeségéhez, talán tényleg közelebb kerül a földhöz, melyről olyan sok ragyogó képet alkotott s mely neki „anya.“ Aki megírta a *Gyűlölt nekem a szépség-et*, a *Beolvadás-t* s azt a pár tényleg grandiózus verset, melyek díszei kötetének, azt nem kell féltetni, mert költő s talán nem is sok választja el attól, hogy vátesz legyen.

(Szeged.)

Berczeli Anzelm Károly.

KULTURFÖLÉNY KÜLFÖLDÖN.

Cook reklámfüzeteiben, amiket a luxusvonatok Pullmann-kocsijaiban, számlálhatatlan irodájukban és a nagy hotelek hallasztalain találni, újabban egy kis illusztrált felszólítás olvasható: *menjünk három napra Budapestre.*

*

Az 1925 után megjelent angol kiadású londoni vezetőből és az újabbi párisi Baedekerből a magyar követség, illetve útlevelet láttamozó konzulátus címe ki-maradt.

*

A kontinens legelterjedtebb angol nyelvű lapja, a Párisban megjelenő *Daily Mail*, évről-évre két nagy oldalon keresztül hirdeti a világ minden tájabeli szálló-